

Piaristé ve Slaném *1658–2008*

350. výročí příchodu piaristů do Slaného

**Za barokními památkami
slánských piaristů**

Letos je tomu již 350 let,

kdy před Vánoci roku 1658 přišli z Moravy do Slaného
první piaristé. O tom, že zde založili významnou školu, kterou
prošly stovky žáků, a svoji odbornou dráhu zde zahájila
řada osobností, vyprávějí novější kroniky
a almanachy slánského gymnázia.

V tomto skromném tisku, který doprovází nevelkou výstavu ve slánském muzeu,
se chceme dotknout právě nejstarších kolejních dějin. Připomenout si
historii, prohlédnout památky, které umělecky dotvářely prostředí
kolejní kaple Zasnoubení Panny Marie v době baroku.

V letošním výročním roce byla také vydána nahrávka hudby, která zněla
podle archivních zjištění i na zdejších kůru. Realizace této nahrávky
nám jasně ukazuje, že skutečné umění stále žije. Její nové uvedení
do života je pak nevšedním zážitkem, jak o tom svědčí
postřehy jednoho z účastníků natáčení.

Chtěli jsme rovněž alespoň pootevřít dveře do bohatého fondu památné knihovny
slánských piaristů, kterou jsme začali odborně zpracovávat. Je to zvláštní
a svým způsobem jedinečný dojem listovat knihami, které nikdo neotevřel
několik staletí. A snad si při tomto setkání s posly vzdělanosti minulých věků můžeme
uvědomit i jistý pocit vděčnosti jak zakladateli slánské koleje,
tak zejména následovníkům sv. Josefa Kalasanského,
kteří zde řadu desetiletí působili.

Bývalá piaristická kolej a její historie představuje v dějinách Slaného
nepřehlédnutelnou kulturní součást, která podstatně
spoluvytváří jedinečnost českého města
pod Slánskou horou.

Bořena Franková

ředitelka Vlastivědného muzea
ve Slaném

Zakladatel – sv. Josef Kalasanský

Řád řeholních kleriků – piaristů, který založil Josef Kalasanský, se věnoval, tak jako početnější a známější jezuité, školní výchově. Pro barokní kulturu je příznačné, že zakladatelé obou zmíněných řádů – jak jezuita sv. Ignác z Loyoly, tak zakladatel piaristů sv. Josef Kalasanský – byli Španělé – Íñigo López de Loyola (* 1491, † 1556) a José de Calasanz.

Josef Kalasanský se narodil roku 1556 v malé dědině Peralta de la Sal na svazích pyrenejské Ribagorzy, na rozhraní Aragonska a Katalánska. Společensky patřil do rodiny hidalgů, tedy nižší šlechty. V katalánské Léridě vystudoval filozofii a právo, stal se bakalářem. Jako dvacetiletý odešel studovat teologii na univerzitu do Valencie a v roce 1592 odjel, a to již jako doktor teologie, do Říma. Zde působil jako vizitátor několika farností a měl tak denní kontakt s lidovými vrstvami, s tamní chudou mládeží.

*V roce 1597 mu byla svěřena péče o školu ve farnosti u sv. Doroty v římské čtvrti Trastevere – a tak vznikla, jak se tradičně uvádí, první bezplatná škola v Evropě, která nakonec stála u zrodu budoucích zbožných škol, jejichž cílem bylo pozměnit vzdělanost a zbožnost mládeže z nejnižších společenských vrstev; bohatým byl na školu přístup odepřen. S podporou vatikánské kurie pak založil v Římě další školy, ve kterých vládl vždy pořádek, kázeň a čistota a v metodice vyučování i zbožnost. Tato charakteristika se dostala i do názvu škol – říkalo se jim **zbožné školy** (italsky Scuole pie) – a do názvu kongregace: Řád chudých řeholních kleriků Matky Boží **zbožných škol** (latinsky – Ordo Clericorum Regulium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum). Na obrazech a grafických listech bývá sv. Josef Kalasanský, tak jako na novějším oltáři ve Slaném, zachycen právě s dětmi – žáky jeho škol.*

V roce 1621 potvrdil papež Řehoř XV. (Alessandro Ludovisi, * 1554, † 1623) řád piaristů jako řeholní organizaci se slavnými sliby. Jeho členové vedle běžných tří slibů, tj. chudoby, čistoty a poslušnosti, se zavazovali ještě čtvrtým slibem, a to k výchově mládeže. Zakladatel řádu Josef Kalasanský neměl lehký život, zvláště v jeho závěru, kdy byl obviňován i vlastními spolubratry, pohnán před inkvizicí, zbaven úřadu a vězněn. I v těchto těžkých chvílích nepřestal věřit v obnovu řádu, kterou také předpověděl. Nového rozkvětu se však již nedožil, zemřel 25. 8. 1648, deset let před založením koleje ve Slaném.

Dějiny škol a koleje piaristů ve Slaném

Základním posláním piaristů bylo zdarma vzdělávat mládež a umožnit jí přístup ke katolické víře. Řád se utvářel v Římě období 1597–1621 jako spolek učitelů a pak kongregace s pevnými pravidly. V roce 1631 byl uveden svým velkým obdivovatelem, příznivcem a přítelem zakladatele sv. Josefa Kalasanského (* 11. 9. 1556, † 25. 8. 1648, svatořečen 1767) olomouckým biskupem Františkem kardinálem Dietrichštejnem (* 1570, † 1636) na Moravu do Mikulova, kde vzniklo centrum řádu, které fungovalo hluboko do 19. století. O uvedení řádu do Čech se snažil pražský arcibiskup Vojtěch Arnošt kardinál Harrach (* 1598, † 1667), který kvůli nepochopení části šlechty soustředěné kolem vlivných jezuitů při císařském dvoře nemohl řád uvést přímo do Prahy, což se povedlo až v roce 1752. Prvním místem, kam řád v Čechách přišel, byla díky české šlechtice Frebonii Eufobii z Pernštejna (* 1596, † 1646) v roce 1640 Litomyšl.

Druhou piaristickou kolejí v Čechách se stala kolej ve Slaném, založená v roce 1658. Její zakladatelé hrabata z Martinic věděli o činnosti piaristů v Římě již po dobu deseti let. Byl to zejména hrabě Ferdinand Leopold Benno z Martinic (* 1611, † 1691), vyšehradský (salcburský, pasovský a pražský) kanovník. Ten zaslal ve čtyřicátých letech 17. století dva dopisy sv. Josefu Kalasanskému do Říma. Jak je známo, šlo o reciproční korespondenci, kde s ním generál konzultoval některé problémy usazení piaristů v Čechách. Zdá se, že Ferdinand Leopold působil na svého bratra Bernarda Ignáce z Martinic (* 1603, † 1685), který byl v roce 1648 zhruba v polovině skvělé kariéry (stal se z nejvyššího sudího nejvyšším komořím), která vrcholila v roce 1651, kdy se až do smrti 7. 1. 1685 stal nejvyšším pražským purkrabím a královským místodržícím. Ne všichni tehdy souhlasili s vládou a opatřeními tohoto literárně vzdělaného šlechtice. Proti němu mířily např. i ostny známého jezuita, historika Bohuslava Balbína (* 1621, † 1688).

Výsledky Bennonova působení se dostavily brzy po vyhlášení císařského inkolátu Ferdinanda III. (* 1608, † 1657, císař a král 1637–1657) v březnu 1657. Bratři napsali dopis generálnímu představenému piaristické kongregace P. Janovi Garciovi del Castillo a Jesu Maria do Říma, ve kterém mu oznamují, že připravili založení nové piaristické koleje v Čechách. Ta však nemohla vzniknout v Praze, a proto ji museli založit na některém ze svých panství. Bylo vybráno město Slaný, které bylo kdysi královským městem. Nacházelo se poměrně blízko Prahy a mělo pro působení nově založených piaristických škol dobré podmínky a předpoklady. Fundační listina byla schválena 1. 6. 1658 v Praze. Generál řádu odkázal fundátory na piaristického provinciála P. Onuphria Contiho a Sanctissimo Sacramento, kterému světil zástupnou pravomoc. Jednání s ním postupovala rychle, takže snahy o založení koleje ve Slaném byly brzy dovedeny do zdárného konce.

Bývalá kolej piaristů ve Slaném, založena v roce 1658, upravena 1877–1878.

První tři piaristé přišli do Slaného 18. prosince 1658. Byl to P. Alexius Eder a S. Onuphrio (* 13. 8. 1629 Mikulov, † 1690 Mikulov?, provinciál řádu 1686–1690), P. Bernard Ridell a Nativitate Beatissimae Mariae Virginis (* 29. 5. 1635 Lipník nad Bečvou, † 6. 5. 1696 Lipník) a F. Kazimír Pistorius ab Ascensione Domini (* 8. 10. 1636 Litomyšl, † 19. 4. 1713 Příbor). Při příchodu poskytli piaristům pomoc fran-tiškáni, které sem roku 1655 uvedl hrabě Bernard z Martinic. Piaristé, z nichž P. Alexius byl jmenován rektorem nové koleje, se usadili v domě na náměstí. Za týden zahájili vyučování. Fundátoři začali s přípravou výstavby kolejní budovy na náměstí. V roce 1659 udělil souhlas k novému založení pražský arcibiskup. Dne 19. 4. 1659 se začalo se stavbou. Kolej se podařilo dostavět v hrubých rysech, neustále však byly potíže s dostavbou a vysvěcením kolejní kaple Zasnoubení Pan-ný Marie. Zde byla po smrti Bernarda Ignáce z Martinic na základě testamentu uložena třetina jeho srdce v kryptě. Výuka v nové budově koleje začala ve školním roce 1666/67 spolu s vyučováním na gymnáziu. Vedle veřejných škol působilo ve slánské koleji po určitou dobu dosti známé teologické a filozofické řádové učiliště (od r. 1669 nepravidelně).

Pro piaristy byla velmi vhodná blízkost Prahy, kam se mohli dostat při různých službách ve šlechtických rodinách. Vzhledem k tomu, že slánská kolej prosperovala (s výjimkou morové epidemie roku 1680) a o piaristy byl mezi šlechtou a měšťanstvem zájem, nevzdávali se ani myšlenky na založení vysněné pražské koleje. Piaristé se při dosažení svého cíle začali proto orientovat na těsnější spolupráci se zájemci o řád, zejména pokud pocházeli ze šlechtických rodin. Dokazuje to i další postup

při zakládání nových piaristických kolejí v Čechách. Vybírali si především ty rodiny, jejichž příslušníci zastávali vlivné úřady nejen v Praze, ale i při habsburském dvoře, a své koleje zakládali v místech, odkud bylo možné snadné spojení s Prahou, např. po poštovních linkách, případně s dalšími místy, kde mohla probíhat diplomatická jednání se šlechtici nebo jinými důležitými úředními osobami.

Zdejší piaristé se také zapojili i do zakládání nových kolejí. Piaristé se snažili o to, aby podle požadavků řádového provinciála P. Ambrože Prachovského a S. Ludmila (1674–1680 a 1683–1686) založili nové koleje blízko Prahy. Ještě před tím však došlo roku 1666 za provinciála P. Carola Pessaua a S. Maria, a to pod vlivem příkladu koleje ve Slaném, k založení koleje v Ostrově u Karlových Varů z odkazu Anny Magdaleny, vévodkyně ze Sachsen-Lauenburku (* 1606, † 1668), rozené Popelové z Lobkovic. Byla to významná fundace pro blízkost tehdy v Evropě oblíbeného lázeňského střediska. Piaristé tak mohli v Karlových Varech vyjednávat a navazovat kontakty s předními zástupci z řad šlechty, nebo získávat různé aktuální informace, např. o pohybu císařské rodiny nebo činnosti císařského dvora vůbec. Jednalo se o kolej v německém jazykovém prostoru. To mělo svůj význam při rozšiřování piaristů do německé oblasti (hl. Římské říše), především později v 18. století při vzniku piaristické koleje v Raštadu (1715), který se nacházel na území Svaté říše římské národa německého, a později po roce 1762 při formování rýnsko-švábské viceprovincie (od r. 1776 provincie), kdy zde vzniklo (nebo sem bylo přiděleno) na přechodnou dobu (do zániku provincie v r. 1808) několik kolejí. Jejím centrem se stala právě již jednou (1736) obnovená kolej ve městě Raštadt. Zakladatelské snahy ze Slaného směřovaly ve 2. polovině 17. století do nitra Čech. Tehdy šlo především o pokus vybudovat kolej ve střední části jižních Čech, tedy v oblasti zatím těmito snahami nedotčené a po kulturněhistorické stránce opomíjené. Jako první se naskytla možnost založit piaristickou kolej v poddanském městě Benešov. Bylo součástí rozsáhlejšího konopištského panství, jehož majitelem byl hrabě Jiří Ludvík ze Sinzendorfu (* 1616, † 1682), který byl do roku 1680 presidentem zemské komory. Zde došlo k většímu pokusu spojenému i s návštěvou piaristů a jednáními v letech 1676–1680. Jejich neúspěch byl způsoben osobní situací budoucího fundátora a morovou epidemií, která tehdy v Čechách vypukla. Druhým pokusem bylo založení piaristického gymnázia v královském městě Pelhřimově. Zde šlo o první z dlouhé řady pokusů oživovaných střídavě jak ze strany městské rady, tak piaristického řádu. V záležitosti vzniku nové koleje jednali zástupci pelhřimovské městské rady většinou s piaristickým provinciálem z Mikulova nebo jeho asistenty, avšak osobou, která měla celou fundaci podpořit finančně, byl Benno z Martinic. Možnost usazení piaristů v Pelhřimově byla pro řád pravděpodobně i značně finančně atraktivní. Akta dokumentující snahu piaristů založit zde novou kolej se dodnes nacházejí v generálním řádovém archivu v Římě.

Ze slavných osobností koleje můžeme připomenout zejména rektory P. Vojtěcha Pelicana a S. Michaela (* 1643 Litomyšl, † 29. 10. 1700 Slaný), významného hudebníka a prvního autora plánu města Benešova, P. Tobiáše Thomase Jelínka a S. Elia (* 19. 2. 1668 Litomyšl, † 16. 5. 1720 Rychnov nad Kněžnou), fi-

Pohled na kůr s varhanami od Antonína Reisse.

lozofa a prvního autora dějin koleje, P. Theophila Cimmermanna a S. Amando (*31. 12. 1671 Kladno, †8. 5. 1716 Slaný), autora dějin koleje, P. Leopolda Čabáka a S. Alexio (*28. 3. 1685 Lipník nad Bečvou, †22. 11. 1757 Lipník nad Bečvou), známého optika a astronoma nebo P. Jiřího Čandru a Visitatione Beatissimae Mariae Virginis (*4. 7. 1718 Přerov, †22. 6. 1789 Mikulov), prvního rektora piaristické koleje v Českých Budějovicích. Z učitelů a žáků to byli P. Mikuláš Adaukt Josef Kalasanský Voigt a S. Germano, (*14. 5. 1733 Horní Litvínov, †18. 10. 1787 Mikulov), historik a zakladatel české numizmatiky, P. Gilbert Burgraff a S. Leopoldo (*18. 8. 1720 Budyně, †24. 12. 1778 Litomyšl, 32. řádovým provinciálem

byl v letech 1770–1773), P. Remigius Torquaus Hlavsa a S. Antonio (* 22. 11. 1729 Vraný na Slánsku, † 27. 4. 1794 Mladá Boleslav), rektor piaristické koleje v Praze, a řada příslušníků jiných řádů, např. premonstrát P. Bohuslav Jan Hervík (* cca 1723, † 1779), strahovský opat (1777), i paulán Josef Fortunát Durych (* 28. 9. 1735 Turnov, † 31. 8. 1802 Turnov), známý slavista.

*Znak piaristů – korunovaný monogram MA (Maria)
s křížkem a pod ním zkratka MP ΘΥ
(Μετερ Θευ, tzn. Matka Boží).*

Kolejní kaple

Každého návštěvníka Slaného při prohlídce náměstí upoutá bývalá budova piaristické koleje, která podstatně dotváří zástavbu na východní straně. Slánská kolej byla založena v roce 1658, její stavba zahájena o rok později a tradičně se uvádí, že v roce 1666 byla kolej i s kaplí *Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Josefa* dokončena. Slánský gymnaziální katecheta ve své studii o kolejní kapli píše, že byla vysvěcena na sv. Martina II. II. 1666, kdy zde P. Tomáš Kostelecký a S. Venceslao (* 1634, † 1681) sloužil první mši svatou.

Na jednom z nejstarších vyobrazení slánské koleje, které pochází z řádového archivu v Římě, jsou zachycena tři křídla – tedy ještě v době před dostavěním kvadratury, ta byla hotova v roce 1726. Při porovnání současného stavu s touto kresbou můžeme konstatovat, že si průčelí kaple dodnes alespoň zčásti podrželo svůj původní raně barokní vzhled – zejména poměrně drobnopisně pojeďnanou fasádu s obdélným oknem a vstupním portálem, který ve skutečnosti zdobí znaky Bernarda Ignáce z Martinic a jeho druhé manželky Zuzany Polyxeny z Dietrichštejna.

Význačnou osobností byl zakladatel kláštera Bernard Ignác z Martinic (* 1603, † 1685), jehož velký reprezentativní *portrét* visí na stěně kaple (*reprodukce je na druhé straně obálky*). Známe více podobizen Bernarda Ignáce z Martinic; jeho portrétisté byli dobrými malíři, ostatně patřil mezi ně i Karel Škréta.

S Martinicovou podobiznou se setkáváme zejména tam, kde byl zakladatelem nebo dobrodincem toho či onoho kláštera – například kláštera jezuitů na Svaté Hoře.

Na slánském plátně je zdůrazněn Řád Zlatého rouna, který Bernard Ignác obdržel v roce 1657. Jde o katolický řád založený v Bruggách vévodou Filipem III. Dobrým (* 1396, † 1467) při příležitosti sňatku s Isabelou Portugalskou (* 1397, † 1471) v roce 1430, jeho statut schválil Evžen IV. (Gabriele Condulmar, * 1388, † 1471, papež 1431–1447) v roce 1433 a do Čech se dostal poprvé v roce 1516. Na našem obraze zachytil malíř celou postavu hraběte pod baldachýnem z červené drapérie. On sám stojí na červenobílé dlažbě a na stůl potažený červeným sukem právě odložil rukavice a klobouk. Vlevo je sotva zřetelně naznačena soklová část sloupu, přičemž architektonický motiv se více uplatnil v pozadí, a to včetně sochařské výzdoby. Naznačená architektura symbolicky odkazuje na Bernarda Ignáce z Martinic jako stavebníka řady barokních památek, kostelů a klášterů. V souvislosti s jeho životem jen poznamenejme, že teprve současná historiografie (Alessandro Catalano, Petr Maťa, Zdeněk Hojda) nám odkrývá přece jen věrohodnější a úplnější pohled na jeho vliv v tehdejší společnosti. Faktem je, že příchod piaristů do Slaného – města poblíž Prahy, tedy uvedení školského řádu, jenž byl skutečným trnem v oku rozpínajícímu se Tovaryšstvu Ježíšovu, které se snažilo působení piaristů zamezit, je jen

dokladem toho, že se bývalá velkorysá přízeň Bernarda Ignáce z Martinic k jezuitům rozplynula. Z této slánské fundace se tak mohl těšit i kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (* 1598, † 1667), jemuž se právě pro odpor mocných jezuitů nedařilo rád piaristů v Čechách rozšířit.

Ve slánském muzeu se nalézají i další Martinicova zajímavá podobizna, na níž je namalován se svými dvěma manželkami Veronikou Polyxenou ze Šternberka (* 1625, † 1659) a zmíněnou Zuzanou Polyxenou z Dietrichštejna († 1706).

Bernard Ignác z Martinic přikládal založení slánské koleje velký význam. I proto zde dal uložit třetinu svého srdce. Slánský archeolog Václav Moucha objevil v kryptě pod hlavním oltářem v roce 1972 výtvarně pojednanou malou schránku, do které bylo srdce Bernarda Ignáce vloženo v pouzdře ve tvaru srdce, na němž je uveden letopočet 1685 a rovněž nápis – *Pro zásluhy Neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie a sv. Josefa omýj mne, Ó Ježíši, svou krví*. Druhou část srdce pak poručil Bernard Ignác z Martinic pohřbit za oltář Panny Marie do loretánské kaple u slánských františkánů a třetí do kaple Kajetánky v Praze-Břevnově.

Interiér kaple byl několikrát upravován, podstatnou změnu přineslo nové zaklenutí po rozsáhlém požáru v roce 1795. Pro představu architektonického vnitřního prostoru kaple a její výzdoby je pro nás důležitý úsek původního klenutí, který se zachoval nad varhanami. Pokud jde o vlastní konstrukci klenby, zde bychom mohli hledat obdobu v kostele sv. Petra a sv. Pavla v Žitenicích u Litoměřic, kde byl stavebníkem vyšehradský probošt Ferdinand Leopold Benno z Martinic (* 1611, † 1691). V interiéru slánské koleje se dochovaly původní architektonicky působivé hlavice pilastrů a jejich profilované kamenné soklové části, na fasádě do ulice pak pro tu dobu příznačný boltcový ornament. Stavitele kolejní kaple bychom nejspíše našli v okruhu umělců pracujících pro Bernarda Ignáce z Martinic; ve Slaném tehdy probíhala stavba kláštera františkánů (Carlo Lurago, Domenico Orsi) a nedaleko byl dokončován, rovněž pod martinickou patronací, i klášter v Hájků u Unhoště. Jistý společný prvek ukazující ke stejnému okruhu řemeslníků může představovat třeba vstupní portál do kolejní kaple, a to v porovnání se vstupními portály konventů obou zmíněných františkánských klášterů.

Závažná však byla i malířská výzdoba, klenbu obohatily fresky s mariánskými výjevy. Nad kruchtou v jednom poli vidíme výjev *Uvedení Panny Marie do chrámu*. S mariánskou ikonografií jsme se patrně mohli setkat i na dalších částech původního zaklenutí. Tuto skutečnost ostatně dokládají i čtyři oválné kartuše nad okny. Jejich plochy, dnes již v podstatě nečitelné, patrně nesly, jak nás upozornil Jan Nepomuk Jiříš, mariánské symboly s krátkými texty – tzv. lemmata. Jejich analogie nalezneme v knize *Mundus Symbolicus* (1687), kterou napsal Filippo Picinelli (* 1604, † 1667) z řádu augustiniánů-kanovníků; ostatně i tato kniha se dodnes nachází ve slánské piaristické knihovně.

Při opravě interiéru kaple v roce 1997 byly odkryty i zbytky dalších nástěnných maleb, které zdobily vpadlé půlkruhové plochy naproti oknům do ulice. Poblíž

Devoční grafika slánských sodálů s milostným obrazem Panny Marie z Wessobrunnu, 17. stol.

kruchty spatříme obléhání města křesťanským vojskem. V horní části je pak namalována postava Pomocnice křesťanů – Panny Marie na zeměkouli s hadem, Immaculaty. I to je jeden z charakteristických znaků doby, kdy se vedl mezi teology spor o uznání dogmatu Neposkvrněného početí Panny Marie. Podle tehdejší věrouky šlo o uznání faktu, že Panna Maria byla již od svého početí pro zvláštní milost Boží a předvídané zásluhy Ježíše Krista uchráněna poskvrny dědičného hříchu. Toto učení prosazovali zejména františkáni a jezuité. A právě tehdy se na obranu křesťanských hranic proti Turkům šikují „rytíři Neposkvrněného početí“ a panovníci se modlí střelnou modlitbu – O, Panno Maria, bez hříchu prvotního počatá, oroduj za nás. Jen v těchto

souvislostech jsme dnes schopni případně vnímat význam zobrazení Panny Marie Immaculaty v tehdejší umění. Snad se jedná o konkrétní válečné střetnutí, jehož přesnější určení znesnadňuje neúplnost malby.

Druhý výjev, v širším regionu ojedinělý ikonografický motiv, také zatím není zcela jasný. Uvažuje se někdy, že jde o *Zjevení Krista* seslaného Bohem, kterého adorují zakladatelé koleje a představitelé církve v čele s papežem, a to jako z nebe poslaného vozataje, jenž vede věřící k nesmrtelnosti... *Pospěšme si a poběžíme, podoby Slova, milé Bobu a stvořené k jeho obrazu; pospěšme si, nadzvedněme jeho jho, přijmeme brů neúplatnosti, milujme Krista, dobrého vozataje lidí* (Klement Alexandrijský). Vzhledem k tehdejším historickým okolnostem a „teologickým známkám doby“ lze výjev interpretovat jako naléhavé eschatologické téma – *předzvěst* posledního soudu v podobě *Příchodu proroka Eliáše*. V tomto smyslu mluví prorok Malachiáš (3,23–24) nebo Sibyla v proroctví... *Tebdy i Tišbejec* (tzn. Eliáš) *dorazí z nebe na nebeském voze, sestoupí na zem a před celým světem tři vykoná divy, aby tak ukázal všem, že života zánik je blízko*... Pokud se jedná o zobrazené osoby, můžeme hypoteticky uvažovat o tom, že první klečící postavou vpravo je Bernard Ignác z Martinic, vedle něj kanovník a probošt vyšehradský Ferdinand Leopold Benno z Martinic, vlevo vede skupinu církevních představitelů papež, za ním následují v hierarchii další – kardinál a biskup. Při opravě interiéru v roce 1997 byly odhaleny také *konsekrační kříže* z doby vysvěcení kaple.

Z nejstaršího výtvarného zařízení kolejní kaple nám nezůstalo téměř nic, i když se v literatuře zmiňují obrazy *Svatého Kříže* a *Narození Panny Marie* od Karla Škréty (* 1610, † 1674). Ty však byly nahrazeny v roce 1822 novějšími plátny.

V kolejní kapli se také nacházel milostný obraz *Panny Marie – Snoubenky sv. Josefa*, a to v souladu se zasvěcením Zasnoubení Panny Marie, který byl namalován podle benediktinského mariánského originálu v bavorském Wessobrunnu, jenž byl uctíván z celých Čech pouze ve Slaném. A dodejme i to, že milostný obraz Zasnoubení Panny Marie z Wessobrunnu stál u nebyvalého rozšíření ustanovení velkého množství mariánských bratrstev po celé tehdejší Evropě.

O účtě ke slánskému obrazu vypovídají devoční grafiky sodálů slánských latinských škol nebo *brandeum* – dotýkaná potištěná textilie s milostným obrazem – svátostina, která sloužila tehdy jako „pomocník“ v nejrůznějších potřebách. Vítězslav Štajnochr nedávno nalezl i fotokopii malířské reprodukce zmíněného slánského milostného obrazu.

Z původního zařízení kaple se zachoval poměrně rozsáhlý soubor zlatnických děl. Slánskému piaristickému prostředí se tradičně připisuje pozoruhodný *kalich* (před r. 1700), který však zdobí emailové destičky s vyobrazením františkánských světců; jeho autorem je proslulý pražský zlatník Jan Jiří Heyer († 1723) a je otázkou, zda nebyl prvotně určen pro slánský františkánský klášter. Méně výpravný a poněkud mladší je další *kalich* s akantovým dekorem a velkými květy (kol. r. 1700), který byl vyroben v Augsburgu, jak napovídají zlatnické značky města a mistra (PS). Třetí znamenitou prací je *ostatkový kříž* (1735) s úlomkem Kristova kříže – dar slánského piaristy Justa a S. Theophilis († 1742 Strážnice). Celou ko-

*Kolejší kaple, hlavní oltář s obrazem Zasnoubení P. Marie
od Carla Inocenze Carloneho z roku 1727.*

lekcí pak doplňuje větší *monstrance* a *misál* v červené sametové vazbě se stříbrným rokokovým kováním.

Uměleckohistoricky nejzávažnější památku kolejší kaple představuje oltářní architektura z roku 1727, která je dílem pražského truhláře Františka Pavla Widemana; cenné sochy sv. Jáchyma, sv. Anny a Boha Otce v nástavci pocházejí od pražské-

ho sochaře Františka Ignáce Weisse († 1756). Výtvarným srdcem oltáře je však malba *Zasnoubení Panny Marie* od Carla Inocenze Carloneho (* 1686, † 1775), předního italského malíře vrcholného baroku, který byl činný na řadě míst v Evropě. Námět plátna vychází z novozákonního příběhu o snu svatého Josefa, kterému se zjevil anděl Páně a zvěstoval mu, že Panna Maria počala z Ducha svatého a porodí mu syna, jenž bude prorokovaným Mesiášem (Mt 1, 18–23). Historik umění prof. Pavel Preiss poukazuje na to, že běží o obraz barevně a světelně vytříbený a že malíř pracoval s vyspělým smyslem pro vyvažování teplých a studených tónů.

Nad hlavním vchodem – na kruchtě se nalézají *varhany* (I. a II. manuál, pedál), patrně dílo proslulého českého varhanáře Antonína Reisse († 1815) ze závěru 18. století; využívají se k varhanním koncertům. V interiéru vzaly za své lavice a zejména je škoda barokní kazatelny z roku 1740, která byla rozebrána a jejíž kvalitní výtvarná výzdoba – *relieфы evangelistů sv. Marka, sv. Lukáše a sv. Matouše* – je uložena ve slánském muzeu.

Z původního inventáře kaple ještě přetrvala čtveřice oválných obrazů *církevních otců* – sv. Jeroným, sv. Augustin, sv. Ambrož a sv. Řehoř (po r. 1750), stejně jako *barokní portrét Josefa Kalasanského* (* 1556, † 1648, památka 25. 8.), zakladatele řádu. Na ploše obrazu je umístěn i znak piaristů provedený ve zlaceném reliéfu.

Nakonec připomeňme iluzivní malby oltářů po stranách odkryté také v roce 1997. O původních bočních oltářích víme, že roku 1722 dal rektor koleje upravit dva, přičemž na nich ponechal Škrétovy obrazy. Malovaná oltářní architektura rozměrově odpovídá novějším plátnům sv. Kateřiny a sv. Josefa Kalasanského od pražského malíře Christiána Jana Fibinga (* 1748, † po 1822). V té souvislosti se i uvádí, že v roce 1822 byly zakoupeny oltáře nové, na které přispěla řada dobrodinců. Ty však později zanikly.

Na konci 19. století slánská kolej – nyní již gymnázium – přece jen změnila svou tvář, když byla přestavěna podle návrhu Rudolfa Štecha (* 1858, † 1908) v letech 1877–1878. Tehdy bylo upraveno hlavní průčelí a vznikl nový prostor pro široké schodiště v severním křídle. Ale přesto to výtvarně podstatné a působivé zůstalo a přesvědčivá ozvěna duchovního prostředí slánského baroka putuje dějinami stále s námi.

Knihovna slánské piaristické koleje

Církevní knihovny tvoří podstatnou součást duchovního odkazu západní evropské křesťanské civilizace. Jejich vznik a vývoj šly ruku v ruce s péčí o vzdělání, která představovala jednu z klíčových úloh všech církevních řádů již od raného středověku. Pro řádová teologická studia, rozvíjení učenosti či pedagogické působení měly zásadní význam. Nejinak tomu bylo i v případě řádu piaristů, jehož stěžejní činnost spočívala v bezplatném vzdělávání chudé mládeže. Knihovny, zřizované ve všech kolejích, měly piaristům toto jejich poslání usnadnit. Sloužily však i k jejich vlastním studijním potřebám.

Počátky piaristické knihovny ve Slaném lze datovat již samotným příchodem piaristů a založením zdejší koleje, tedy od přelomu let 1658–1659. Rozvoj knihovny bezpochyby pozitivním způsobem ovlivnilo i zahájení pravidelné výuky v roce 1666 a později také existence zdejšího teologického a filozofického řádového učiliště.

Podle sumárního soupisu z roku 1692 slánská piaristická knihovna zhruba po třiceti letech své existence čítala dohromady 1096 svazků. Bylo mezi nimi 9 latinských a českých biblí, stejný počet výkladů Písma, 4 biblické konkordance, celkem 128 svazků morální, spekulativní a kontroverstické teologie, 118 děl kazatelských, 337 katechetických, 89 knih filosofických a matematických, 123 historických, 10 lékařských a některé další. Tento počet sice na tehdejší dobu nepředstavoval nijak úctyhodné množství, a to ani v rámci řádu – kupříkladu bibliotéka piaristické koleje v Ostrově nad Ohří obsahovala roku 1691, tedy prakticky v téže době, 2801 svazek – ovšem během 18. století počet knih ve slánské knihovně značně vzrostl, mimo jiné i díky odkazům a darům. Po zániku slánské koleje a její přeměně ve světské gymnázium (1878) piaristé některé novější knihy z konce 18. a 19. století, vhodné k výuce, přenechali nově vzniklému ústavu. Několik set starých tisků pak věnovali františkánskému klášteru ve Slaném a největší část knih zřejmě přestěhovali do svých ostatních řádových domů. Když se na přelomu let 1939–1940 slánské gymnázium stěhovalo z budovy bývalé piaristické koleje, aby ji uvolnilo pro vlastivědné muzeum, přenechalo tu část piaristických knih, jež mělo do té doby ve svém vlastnictví, právě muzeu. Staré tisky po piaristech, které tvořily autonomní součást františkánské knihovny, převzal počátkem 50. let 20. století slánský muzejní spolek dohromady s knižním fondem františkánů, uložil v muzeu a uchránil je tak před zařazením do tzv. svozových fondů. V současné době je v muzeu uloženo 287 svazků starých tisků a 723 knih z období konce 18. a 19. století, celkem tedy 1060 svazků, co se ve Slaném z knihovny bývalé piaristické koleje dodnes dochovaly. Nejedná se tedy sice o úplný knižní celek, avšak i tento soubor obsahuje řadu pozoruhodných titulů jak z hlediska obsahu, tak provenience.

Správa a organizace piaristických knihoven se nijak nevymykala praxi, obvyklé i u jiných, především tzv. žebravých řádů, jakými byli dominikáni, františkáni či augustiniáni. Slib chudoby piaristům nedovoľoval, aby si jako jednotlivci sami kupovali knihy do osobního vlastnictví. O tom, jaké dílo může mít piarista propůjčeno v užívání (*in usu, pro usu*) ke svým studijním potřebám, rozhodovali řádoví představení. Ve Slaném takto Gualterovi a S. Carolo přidělil knihu *Homo philosophus et philosophicus* (Praha 1721) dokonce sám generální ministr řádu Adolf Groll a S. Georgio (* 1681, † 1743, generál od roku 1724), a to při kanonické vizitaci ve Slaném konané dne 6. srpna 1726. Šlo o učebnici filosofie s disertací, jejímž autorem a presidentem byl strahovský premonstrát Liborius Ubl (* cca 1694, † 1745), profesor filosofie na pražském arcibiskupském semináři, a defendentem příslušník významného hraběcího rodu, František Leopold Buquoy z Longuevalu (* 1703, † 1767). Ten se posléze, roku 1742, stal členem zemské vlády a od roku 1758 vlastnil usedlost v Praze, tzv. Bukvojku, dnešní známou smíchovskou Portheimku.

Stran užívání knih také obecně platilo, že bez svolení provinčního ministra nesměl žádný z členů řádu nikam s sebou svazky přenášet, a bylo též zapovězeno půjčovat je mimo kolej, a to jak duchovním osobám, tak laikům. K nějakému pohybu knih však zřejmě docházelo, i když asi spíše až v pozdější době. Ve slánské knihovně se totiž nacházejí svazky patřící původně jiným piaristickým kolejím – je zde větší počet knih z Mikulova, menší pak z Bílé Vody a minimálně jeden svazek z Kroměříže.

Podobně jako ve většině církevních knihoven se svazky rozdělovaly do skupin podle tematického obsahu, který byl určen prvním písmenem signatury knihy, velkým písmenem římské abecedy. Do skupiny A většinou spadaly bible, pod písmenem B stály konkordance, pod C spisy církevních Otců. Stejným způsobem následovala různá teologická odvětví (morálka, dogmatika, kontroversistika a další), homiletika, kanonické a světské právo, podobně i církevní a profánní historie, filosofie, medicína, fyzika, matematika a jiné obory. Za prvním písmenem signatury pak většinou následovaly arabské číslice v prosté číselné řadě tak, jak stály svazky za sebou na regálech. Někdy se ovšem mezi velké písmeno a číslici vkládalo ještě malé písmeno římské abecedy, určující formát (velikost) svazku od šestnáctěrky až po velké folio. Tak tomu bylo i v případě knihovny slánských piaristů, o čemž svědčí původní staré signatury, kupříkladu **O d 29** – **O** značí filosofický oddíl, **d** kvartový formát a číslice **29** pořadí.

Na koupi a případně i vazbu knih rektor koleje každoročně vyhradil určitou finanční částku, která se většinou pohybovala mezi 30–60 rýnskými zlatými. Její výše v závislosti na finančních možnostech řádu, potažmo koleje, pochopitelně v různých dobách kolísala, někdy piaristé určili několiknásobně více finančních prostředků na knihy (až stovky zlatých), jindy však třeba jen 10 rýnských. Pro představu, co se za to dalo pořídít, lze uvést, že několikasetstránkový větší svazek foliového formátu, s mědirytinovými přílohami či ilustracemi v textu, stál na přelomu 17. a 18. století zhruba 5–7 rýnských zlatých (výjimečně však i 10–12 rýnských), kniha kvartového formátu 2–3 zlaté a menší svazky pak zhruba 1 rýnský, přičemž cenu

pochopitelně ovlivňovaly rozsah a vybavení knihy. Nové knihy se v té době ovšem prodávaly bez vazby. Cena za převazbu se tehdy v závislosti na velikosti svazku pohybovala v rozmezí 10–50 krejcarů.

Piaristé rovněž uchovávali rukopisy děl literárně činných členů řádu, a to vždy v knihovně té koleje, kde pisatel působil. Ve Slaném se tak dodnes nachází například dílo *Phosphorus Solis Aquinatici*, rukopis přednášek ze scholastické filosofie podle sv. Tomáše Akvinského (* 1225, † 1274), jež konal ve Slaném Ladislav a S. Wenceslao a které v letech 1677–1679 zapsali jeho žáci Ludvík a S. Francisco, Kornelius a S. Henrico, Bartoloměj a S. Josepho, Leonard a S. Valentino, Kryštof a S. Carolo Borromaeo a Fabián a S. Sebastiano. Rukopis pak dedikovali Jiřímu Vojtěchu Bláhovi († 1680), v letech 1666–1680 slánskému děkanu a vikáři, který později podlehl morové nákaze roku 1680 sužující město.

Řadu svazků získala knihovna piaristů ve Slaném také prostřednictvím darů

První strana rukopisu Phosphorus Solis Aquinatici.

a odkazů, jak o tom svědčí, kromě jiných pramenů, také přímo rukopisné provenienční poznámky v knihách. K nejvýznamnějším mecenášům v tomto ohledu patřil sám zakladatel koleje, hrabě Bernard Ignác z Martinic (* 1603, † 1685), který slán-

ským piaristům přispěl značným počtem vzácných knižních darů. Do dnešní doby se z nich zde dochoval kupříkladu dvousvazkový antifonár (*Antiphonale romanum. Pars hiemalis, aestivalis*. Toul 1624), sestavený dle nařízení dekretu z tridentského koncilu (1545–1563) a dále upravený na příkaz Klimenta VIII. (Ippolito Aldobrandini, *1536, †1605, papež v letech 1592–1605), který roku 1664 Bernard Ignác věnoval pro kapli slánské piaristické koleje. Pozoruhodnější je však svazek, jež Martinic piaristům daroval o rok později, druhý díl světové kroniky *Annales Sacri* (Miláno 1610), již sepsal italský barnabita Augustin Tornielli (*1543, †1622) a která je důležitá zejména pro biblickou historii. Dílo obsahuje mědirytinové přílohy většího formátu, dřevořezové a mědirytinové ilustrace v textu, přehledné tabulky a má mědirytinový titulní list. Bernard Ignác z Martinic nechal knihu opatřit svou vlastnickou vazbou, která má na přední desce jeho heraldické a iniciálové supralibros (I[gnatius] B[ernardus] B[oržita] A M[artinitz]) s vročením 1611, na zadní desce pak ve stejném provedení supralibros Martinicovy první manželky Veroniky Polyxeny ze Šternberka (*1625, †1659) VE[ronica] B[oržitin] A SS[ternberg].

Piaristickou knihovnu pak dary a odkazy podporovalo zejména duchovenstvo ze Slaného a okolí.

Některé svazky ze své bibliotéky piaristům odkázal Kryštof Vavřinec Veleba (cca *1631, †1666), mezi lety 1662–1666 děkan ve Slaném a vikář slánského okrsku. Mezi nimi se dochoval i Velebův autograf, rukopis filozofických přednášek jezuity Řehoře Krále (*1624, †1684), konaných v pražském Klementinu, které Kryštof Veleba zapsal v letech 1655–1656.

Po smrti Jana Augustina Rektoryse (také Rektoris, †1693), pocházejícího z Rožďalovic, původně faráře v Pcherách a v letech 1681–1693 slánského děkana, získali piaristé některé knihy z jeho pozůstalosti, například klasické dílo *De probatis Sanctorum Vitis* (Kolín nad Rýnem 1618) sepsané německým kartuziánem Laurentiem Suriem (Lorenz Sauer, *1522, †1578) a obsahující životopisy svatých a světic, uspořádané chronologicky podle svátků během měsíců v roce. Konvolut zahrnující první tři svazky (leden–březen) Rektorys koupil v Kladně 23. listopadu 1682 za 4 zlaté a 30 krejcarů. Rukopisné exlibris slánských piaristů je pak datováno rokem 1693.

Zřejmě podobným způsobem se do bibliotéky dostala i kniha *Theatrum Terrae Sanctae* (Kolín nad Rýnem 1682) od Kristiána z Adrichemu (*1533, †1585), nizozemského teologa působícího v Utrechtu, Delftu a Kolíně nad Rýnem. Jde o historické a kronikářské dílo o dějinách Svaté země v biblických dobách v pozdním německém vydání ze 17. století. V horní části mědirytinového titulního listu lze spatřit alegorické vyobrazení personifikované Víry, ve střední části pak starozákonní postavy Mojžíše (vlevo, s archou) a Jozue (vpravo, v brnění, s korouhví a sluncem), který při bitvě zastavil slunce. Součástí knihy jsou mědirytinové mapové přílohy většího formátu, z nichž některé prokazatelně vytvořil sám autor a v tomto vydání byly nově reprodukovány, kupříkladu velká mapa Svaté země a přilehlých oblastí, přiložená na začátku knihy místo frontispisu, nebo plán města Jeruzaléma a okolí, který Kristián z Adrichemu dedikoval Arnoštu Bavorskému (*1554, †1612), kolínskému arcibiskupu a kurfiřtovi (1583–1612), biskupu ve Freisinkách, Hildesheimu,

*Heraldické a iniciálové supralibros Bernarda Ignáce z Martinic.
Vazba knihy Annales Sacri.*

Lutychu a Münsteru. Kniha původně patřila Rudolfu Vojtěchu Leopoldovi Radnickému ze Zhoře († 1703), faráři v Kladně v letech 1684–1703 a administrátoru v Hostivicích (do 1697) a ve Svárově, který ji koupil za 5 zlatých a 10 krejcarů. Z piaristického exlibris není jasně patrné, zda toto dílo Radnický do knihovny věnoval, nebo odkázal, pravděpodobnější ovšem bude druhá možnost.

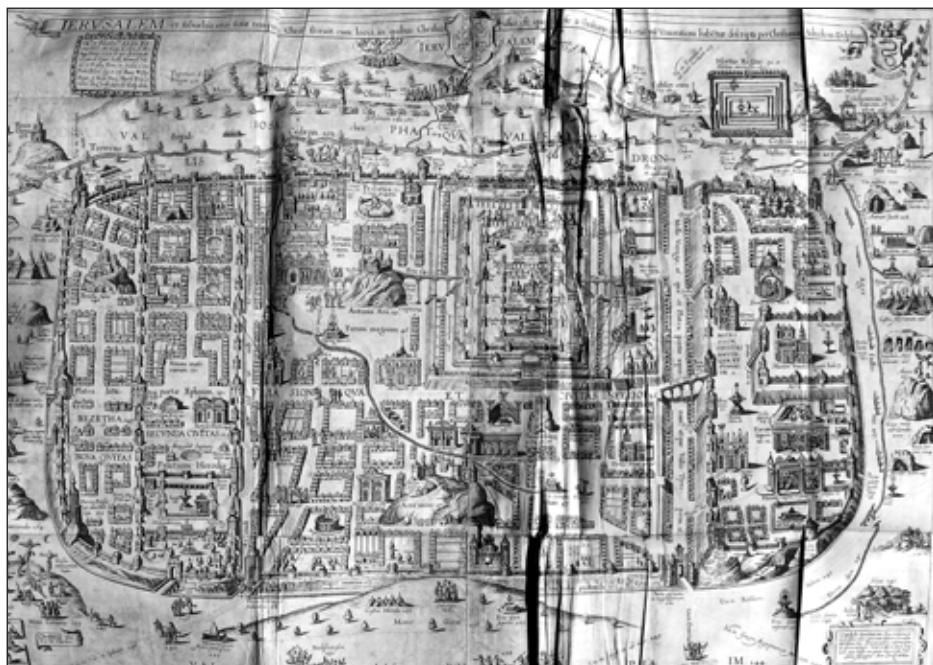
V roce 1710 připadl koleji ve Slaném ucelený knižní soubor, který jí odkázal Kryštof Seifert (* 1662, † 1710), místní děkan v letech 1694–1710, nástupce Jana Augustina Rektoryse. Piaristé měli na oplátku odsloužit 1000 mší za duši zemřelého Seiferta. Ve chvíli, kdy je již částečně odsloužili, přihlásili se příbuzní zesnulého děkana a začali si knihy nárokovat. Následný spor měla rozhodnout pražská arcibiskupská konsistoř, avšak jeho výsledek není znám.

THEATRUM
TERRÆ SANCTÆ
ET
BIBLICARVM
HIS TORIARVM
cum tabula geographica acæ ægyptiæ
AVCTORE CHRISTIANO
ADRIACHONIO DELPHO.
COLONIAE AGRIPTING
Apud IOHANNEM HENRICUM KRAMER.
MDCCCLXXXIII.
ANNE S. PAULINE
Anno. M.D.C. LXXXIII.

Bibl. Stanensij Scholarum Rariorum

Mědirytinový frontispis obsahuje ilustrace odkazující ke starověkým panovníkům a jejich činům. Je na nich vyobrazen chaldejský Nimrod, perský Kýros (590/576–529 př. Kr., vládl 559–529 př. Kr.), řecký Alexandr Veliký (356–323 př. Kr., vládl 336–323 př. Kr.) a římský Romulus (cca 771–717 př. Kr., vládl 753–717 př. Kr.). Kromě tematicky pojatého mědirytinového frontispisu obsahuje pozoruhodnou

Plán Jeruzaléma a okolí. Mědirytinová příloha z knihy Theatrum Terrae Sanctae.

mědirytinovou přílohu většího formátu, na níž je graficky vyvedená autorská dedikace rakouským hrabatům z Windischgrätzu, bratřím Arnoštu Bedřichovi (* 1670, † 1727), Ferdinandu Theodoru Hertvíkovi (* 1681, † 1706) a Leopoldu Janu Viktorinu Vilémovi (* 1686, † 1746).

Je možné, že svazky, původně patřící Passerovi, měl mimo jiné na mysli rektor slánské koleje, jenž ve zprávě za rok 1729, určené generálovi řádu v Římě, zmínil 157 nových knih v ceně přes 200 zlatých, které knihovna získala částečně i díky odkazům. Po celé 18. století získávali piaristé nemalý počet knih od celé řady různých jednotlivců. Na přelomu 18. a 19. století se lze zmínit alespoň o Václavu Puklovi († 1805), mezi lety 1792–1805 faráři a děkanu v Budči – Kovárech.

V pozdější době obstarali větší knižní celky i sami členové řádu. Počátkem 19. století to byl Donát Krbec, v letech 1798–1814 rektor slánské koleje, a později i piaristický spisovatel Prokop Dvorský (1806–1890). Svazky, které roku 1860 pro knihovnu ve Slaném opatřil Dvorský, představují poslední větší soubor, jenž se tam díky daru nebo odkazu dostal.

Některé knihy, patřící původně piaristům a dnes dochované ve slánském muzeu, jsou navíc svrchovaně pozoruhodné i z hlediska starších proveniencí. Tato díla totiž měla ve svém vlastnictví nebo je užívala řada předních osobností české vědy a kultury, kupříkladu duchovní, spisovatel a historik Jan Florián Hammeršmíd (* 1652, † 1735), piaristický historik Mikuláš Adaukt Voigt a S. Germano (* 1733, † 1787), astro-

nom a meteorolog Antonín Strnad (* 1746, † 1799) nebo Jiří Ribay (* 1754, † 1812), slavista původem ze Slovenska, přítel Josefa Dobrovského (* 1753, † 1829) a jedna z postav českého národního obrození.

Není ovšem nikterak vyloučeno, že obsáhlý knižní soubor slánských piaristů, jenž stojí v muzejních regálech nejen jako tichá připomínka dávno zašlých časů, ale zároveň představuje také výzvu pro současné badatele, může skýtat ještě mnohá překvapivá zjištění.

Mědirytinový frontispis z knihy Novissimum Historiae Quatuor Mundi Monarchiarum Compendium.

Obnovená premiéra

Od pátku 8. září do pondělí 11. září 2006 nahrávala Capella Regia pod vedením varhaníka, dirigenta a muzikologa Roberta Huga a chlapecký sbor Pueri Gaudentes se sbormistryní Zdenou Součkovou v kapli Zasnoubení Panny Marie bývalé piaristické koleje ve Slaném hudbu řádových skladatelů. Začal se tak naplňovat hudební projekt směřovaný k 350. výročí příchodu piaristů do Slaného.

Dramaturgickým záměrem tohoto projektu je představit hudbu piaristických komponistů, kteří měli jeden ze zásadních vlivů na vývoj barokní hudby v Čechách. Výběr skladatelů je zaměřen na osobnosti, které ve Slaném v 17. a 18. století působily nebo jejichž skladby jsou v seznamu hudebnin slánských piaristů z roku 1713, a tudíž se ve Slaném a v okolí provozovaly.

*Titulní list soupisu hudebnin slánského piaristického kůru z roku 1713 (vlevo).
Capella Regia a Pueri Gaudentes při nahrávání v piaristické kapli.*

Naší snahou bylo, aby výsledná nahrávka byla co nejautentičtější. Hráli jsme na historické nástroje nebo jejich kopie, v autentickém prostředí a podle pravidel dobové hudební praxe – což znamená, že výsledný zvuk se co nejvíce podobá tomu, co mohli slyšet účastníci liturgie v 17. a 18. století. Tomuto záměru odpovídá i použití sólových zpěváků také jako sboristů a sbor – samozřejmě chlapecký. Také mešní gregoriánské antifony byly vybrány z antefonářů slánské piaristické knihovny.

Všech pět nahrávacích dnů mělo zvláštní, přívětivě nostalgickou a smířlivou atmosféru. A myslím, že to nebylo jen končícím létem a nastupujícím podzimem. Vždyť v kapli, ve které jsme v tyto dny trávili až 16 hodin, jsme rozeznávaly partitury, které v těchto prostorách zněly před staletími. Navíc partitury neobyčejně krásné a po hudební stránce velice kvalitní.

Na mě osobně nejvíce duchovně zapůsobilo nahrávání mše od P. Vojtěcha Pelikána (*řádovým jménem P. Adalbertus a s. Michaelae, 1643–1700*). Tento kněz patřící k nejstarší generaci slánských piaristů byl dvakrát rektorem slánské koleje a zemřel náhle 29. října roku 1700 na cestě mezi Smečnem a Slaným. Hned na druhý den byl pochován v kryptě pod presbytářem slánské kaple. Zažíval jsem opravdu zvláštní pocity, když jsme v prostoru presbytáře, pod kterým více jak 300 let odpočívá P. Pelikán, hráli jeho mši *Missa Sancti Adalberti*.

Vysoká kvalita hudby dosud neobjevených piaristických skladatelů (*téměř všechny skladby jsou natočeny ve světové premiéře*), výkony sólistů, instrumentalistů a chlapeckého sboru oslovily vydavatelskou firmu Supraphon Music, a. s., která ve spolupráci s městem Slaný vydala v květnu 2008 CD s hudbou slánských piaristů pod názvem **Laudate Pueri Dominum**.

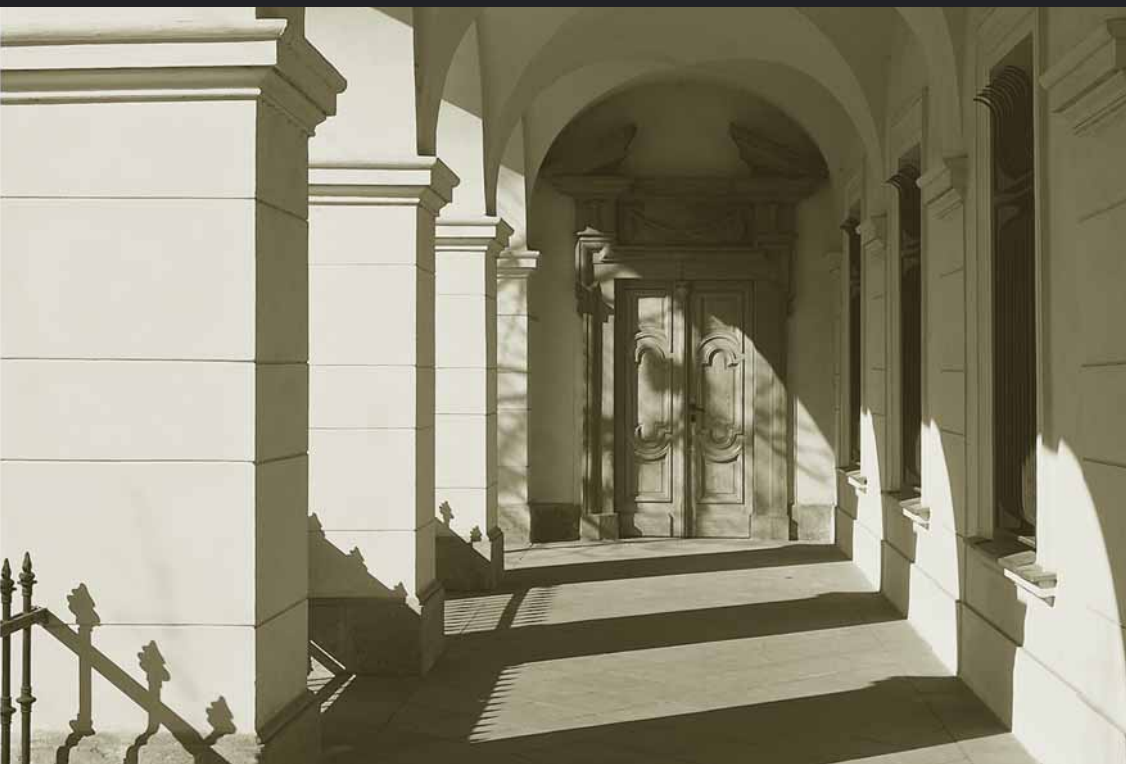
VÝBĚR Z LITERATURY: Ferdinand VELC, *Soupis památek uměleckých a historických v Království českém*, XX. díl, politický okres slánský, Praha 1904; *Jubilejní památník na oslavu 250letého trvání c. k. gymnasia ve Slaném*, Slaný 1908, s. 111–115; Antonín PODLAHA, *Posvátná místa Království českého*, díl VII., Vikariát Slanský, Praha 1913; Augustin NEUMANN, *Piaristé a český barok*, Přerov 1933; Metoděj ZEMEK, Jan BOMBERA, Aleš FILIP, *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 1631–1950*, Prievidza 1992; Pavel PREISS, *Kaple piaristické koleje ve Slaném*, in: *Rozprava o baroku, sborník příspěvků z kolokvia Barokní umění na území severozápadně od Prahy*, Kladno 1993, s. 5–9; Václav MOUCHA, *Krypta slánských piaristů, Slánský obzor*, ročník 3 (103), 1995, s. 10–17; Pavel VLČEK, Petr SOMMER, Dušan FOLTÝN, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997; Jan ROYT, *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*, Praha 1999; N. de MARI, M. R. NOBILE, S. PACUCCI, *Disegni dell' Archivio della Casa Generalizia*, Archivum Scholarum Piarum, 1999, s. 45–46; Václav BARTŮŠEK, *Šíření piaristických kolejí a škol v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 17. a 18. století*, *Paginatae historiae*, 11/2003, s. 32–68; Václav BARTŮŠEK, *O studentech a žácích gymnázia ve Slaném, jeho učitelích a příznivcích v prvním období školy v letech 1658–1778*; *Almanach Gymnázia Václava Beneše Třebízského 350 let*. Uspořádali O. Judlová, M. Dundr, Slaný 2008, s. 50–86; Alessandro CATALANO, *Zápas o svědomí*, Praha 2008.

DISKOGRRAFIE: LAUDATE PUERI DOMINUM – Music of the Piarists in Baroque Bohemia, Remigius Maschat, J.C.F. Fischer, Vojtěch Pelikán, Johann Richter, Wolfgang Richter, Wolfgang Ordner; Solists (Hana Blažíková, Petra Noskaiová, Hasan El Dunia, Vojtěch Šafařík), Pueri Gaudentes boys' choir, Capella Regia, conductor: Robert Hugo; SU 3946–2, SUPRAPHON MUSIC a. s.

DESponsatio
BEATÆ MARIE
VIRGINIS

Vydalo Vlastivědné muzeum ve Slaném a odbor kultury MěÚ Slaný
u příležitosti 350. výročí založení slánského gymnázia

Text © (úvod) Božena Franková, (I.) Václav Bartůšek, (II.) Vladimír Příbyl, (III.)

Jan Kašpar, (IV.) Ivo Horňák, Foto na obálce © Jiří Jaroch

Grafická úprava, sazba a dtp © Ivo Horňák

Tisk Kočka Slaný A. D. 2008